

**DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/4650-

10. desember 2020

Representantforslag Dokument 8:52 S (2020-2021)

Jeg viser til brev av 17. november 2020 fra Familie- og kulturkomiteen med representantforslag Dok. 8:52 S (2020-2021) fra stortingsrepresentantene Freddy André Øvstegård, Karin Andersen og Nicholas Wilkinson om mer medvirkning i barnevernet.

Forslagene lyder:

- 1. Stortinget ber regjeringen utarbeide informasjonsmaterieell om rettighetene som barn i barnevernet har, og sørge for at dette informasjonsmateriellet distribueres til alle kommuner i Norge, og orientere Stortinget på egnet vis når dette er gjort, innen utgangen av 2020.*
- 2. Stortinget ber regjeringen sikre i forskrift eller fremme de nødvendige lovendringer til Stortinget for å innføre en norm om at alle barneverntjenester i Norge skal opprette kommunale brukerråd der barn er inkludert.*
- 3. Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med arbeidet med ny barnevernlov, foreslå at medvirkning nevnes i alle relevante kapitler av den nye loven.*

Jeg takker for representantenes innspill og er helt enig i at brukermedvirkning må være både på individnivå og tjenestenivå, så vel som på systemnivå.

Barns rett til medvirkning er en grunnleggende menneskerettighet som er beskyttet både av Grunnlovens § 104 og barnekonvensjonens artikkel 12, og gjelder i alle forhold som vedrører barn. Det er en sentral rettssikkerhetsgaranti for barn i en barnevernssak at de får lov å fortelle om hvordan de har det og hva som er best for dem. Retten til medvirkning i barnevernssaker er eksplisitt uttrykt i barnevernloven § 1-6. Barna er selv eksperter på hvordan de opplever sin situasjon. Medvirkning innebærer at barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon, og ha rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barn har imidlertid ikke noen plikt til å medvirke, og medvirkning betyr ikke at barnet skal bestemme. Barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.

Dessverre viser flere utredninger og rapporter at barns rett til medvirkning ikke ivaretas godt nok. Blant annet har Riksrevisjonen vist til mangelfull dokumentasjon av medvirkning ved plassering i institusjon.¹ Tilsvarende kritikk har tidligere blitt fremmet av blant annet Helsetilsynet² og Barneombudet.³ Både forskning og tilsyn med barnevernstjenestene har også vist at det mange steder er lite systematikk i gjennomføringen av undersøkelser og at barn og foreldre i svært varierende grad involveres og medvirker i saken.⁴

Regjeringen har tatt funnene alvorlig, og har hatt stor oppmerksomhet om å styrke barns rett til medvirkning de senere årene. I 2018 ble barnevernsloven endret for å fremheve at barn har rett til å medvirke i alle spørsmål som gjelder barnet etter barnevernloven, og den foran nevnte § 1-6 kom inn i loven. Det ble også innført krav til dokumentasjon. Blant annet skal det fremgå av vedtaket hva som er barnets synspunkt, og hvilken vekt barnets mening er tillagt i vedtak. Det følger også dokumentasjonskrav for medvirkning i saksbehandlingen i forskrift om medvirkning § 7. Forskriften gjelder for alle instanser som har oppgaver etter barnevernloven. I høringsnotatet om forslag til ny barnevernslov foreslo departementet å styrke gjennomføringen av retten til medvirkning ytterligere. For å legge til rette for at barnet skal kunne forklare seg mest mulig fritt til barnevernstjenesten foreslås å lovfeste unntak fra private parters rett til dokumentinnsyn. I tillegg foreslås å fremheve barnets rett til medvirkning i saker for fylkesnemnda, herunder barnets mulighet til å kunne forklare seg direkte for fylkesnemnda.

Selv om det formelle rammeverket er styrket, er det en utfordring å sikre at den reelle retten til medvirkning ivaretas i hele beslutningskjeden i barnevernet. Bufdir har i den senere tid gjennomført flere opplæringstiltak og systemforbedringer for å styrke praktiseringen av retten til medvirkning. Høsten 2018 ble en opplæringspakke om medvirkning, barnevernfaglige vurderinger og dokumentasjon gjennomført i alle regioner. I 2019 deltok om lag 420 barnevernsledere og ansatte i barnevernstjenesten i tjenestestøtteprogrammet, som er et samlingsbasert tjenesteutviklingsprogram for kommunal barnevernstjeneste, der brukermedvirkning er et gjennomgående tema. Innen 2024 skal alle ansatte og ledere i kommunale barnevernstjenester ha fått mulighet til å delta i et tjenestestøtteprogram.

Ved plassering i institusjon er barnets rett til medvirkning systematisert i større grad. Blant annet må kommunen i sitt henvisningsskjema til Bufetat dokumentere barnets medvirkning. Og med innføringen av standardiserte forløp i institusjon legges det tydeligere føringer på institusjonenes ansvar for å tilrettelegge for barnas medvirkning under hele institusjonsoppholdet. Bufdir har fått i oppdrag å utvikle en faglig anbefaling om barn og unges medvirkning i tiltak, herunder vurderingskriterier for å vekte barnets synspunkter opp mot andre hensyn. Som et ledd i arbeidet har Folkehelseinstituttet utarbeidet en systematisk kunnskapsoppsummering over forskning som har undersøkt barn og unges medvirkning i

¹ Dokument 3:7 (2019- 2020) Riksrevisjonens undersøkning av om statlege barnevernsmyndigheiter sikrar det beste for barn i barneverninstitusjonar.

² Statens helsetilsyn (2019) Det å reise vasker øynene – gjennomgang av 106 barnevernssaker.

³ Barneombudet (2020) De tror vi er shitkids – rapport om barn som bor på barnevernsinstitusjon.

⁴ Se blant annet Christiansen, Ø m. fl. (2019). Barnevernets undersøkelsesarbeid - fra bekymring til beslutning. Delrapport 4. Når barnevernet undersøker. RKBU Nord.

barnevernet.⁵ Styrking av medvirkningsretten er dermed et stadig pågående arbeid, hvor departementet er i tett dialog med direktoratet.

Forslag 1: *Stortinget ber regjeringen utarbeide informasjonsmaterieell om rettighetene som barn i barnevernet har, og sørge for at dette informasjonsmateriellet distribueres til alle kommuner i Norge, og orientere Stortinget på egnet vis når dette er gjort, innen utgangen av 2020.*

Jeg er enig i at god og barnevennlig informasjon er en viktig del av retten til medvirkning. Gjennom den statlig-kommunale satsingen på et nytt saksbehandlingsverktøy for barneverntjenesten, DigiBarnevern, arbeides det med å utvikle konkrete strukturer for informasjon om og ivaretagelse av barns rettigheter i barnevernet. Staten, ved Bufdir, har ansvaret for å utvikle et "Barnevernsfaglig kvalitetssystem (BFK)". Kommunene, ved KS og samarbeidskommuner, har ansvaret for å utvikle "Innbyggertjenester". Begge disse leveransene handler i stor grad om barns rettigheter i barnevernet.

Innholdet som utarbeides i BFK skal integreres i nye fagsystemer i de kommunale barnevernstjenestene. Via BFKs innhold vil saksbehandlerne i barnevernet motta barnevernsfaglig og juridisk kvalitetsstøtte i arbeidet med den konkrete barnevernssaken. En av bærebjelkene i denne kvalitetsstøtten handler om hvordan barn og unges grunnleggende rettigheter best kan ivaretas i løpet av et saksforløp. Eksempelvis vil det underveis i sakens forløp tilbys kunnskap om barns rett til medvirkning og støtte til det praktiske arbeidet med å ivareta retten til medvirkning.

I arbeidet med innbyggertjenester jobbes det med en målsetning om at barn, unge og deres foresatte kan oppnå større grad av tilgjengelighet, tillit og eierskap til egen sak. Med innbyggertjenester vil innbyggerne kunne finne generell informasjon om barnevernet, inkludert plikter og rettigheter. De vil kunne få innsyn i egen sak og de vil kunne medvirke direkte i den. Det legges også vekt på at innbygger skal kunne kommunisere raskt, sikkert og enkelt med barnevernet.

Det er naturlig å se spørsmålet om informasjonsmaterieell om barns rettigheter i barnevernet i sammenheng med dette arbeidet som foregår i DigiBarnevern. Prosjektets utviklingsfase varer ut 2022, men mye av innholdet knyttet til barns rettigheter ferdigstilles i sin første versjon i løpet av 2021.

Departementet ga i 2019 Bufdir i oppdrag å utarbeide mer barnevennlig informasjon om rett til å klage i barnevernssaker, og vurdere hvilke tekniske endringer som kan gjøres for å forenkle klagemulighetene for barn. Dette er et arbeid under utvikling.

I tilknytning til vedtakelse og implementering av ny barnevernslov vil det også være naturlig å informere om barns rettigheter som følge av den nye loven. Retten til medvirkning, og de nye lovbestemmelsene som styrker barns rett til medvirkning, vil være et viktig budskap å formidle.

⁵ FHI (2020), Barn og unges medvirkning i barnevernet – en systematisk kartleggingsoversikt.

Jeg mener på bakgrunn av dette at det ikke er tilrådelig å etablere et eget løp hvor det utvikles et informasjonsmateriell om barns rettigheter i barnevernet, og som skal distribuere til alle landets kommuner innen utgangen av 2020.

Forslag 2: *Stortinget ber regjeringen sikre i forskrift eller fremme de nødvendige lovendringer til Stortinget for å innføre en norm om at alle barneverntjenester i Norge skal opprette kommunale brukerråd der barn er inkludert.*

Barns rett til medvirkning gjelder også på systemnivå. Å dra nytte av barnas egne erfaringer i utviklingen av nye systemer og lovverk er avgjørende for å finne relevante forbedringspunkter.

Departementet har en jevnlig og god dialog med brukerorganisasjonene. Jeg kan også vise til Bufdirs brukerråd som skal gi direktoratet innspill og råd på barnevernsfeltet. Rådet skal bidra til at Bufdir ser viktige saker fra brukernes synspunkt og i varetar brukerne i det som gjøres. Det er 10 medlemmer i rådet, blant annet fra Landsforeningen for barnevernsbarn, Forandingsfabrikken og Skeiv ungdom.

Det er i dag et krav i kommuneloven § 5-12 at hver kommune og fylkeskommune skal opprette et ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Ungdomsrådet er et rådgivende medvirkningsorgan i kommuner og fylkeskommuner. I representantforslaget bes regjeringen nedfelle en plikt i lov for alle barneverntjenester til å opprette kommunale brukerråd der barn er representert. Det foreligger ikke hjemmel til et slik pålegg i dag. Fordi det foreslåtte brukerrådet skal være spesifikt rettet inn mot barneverntjenestene og også forutsettes å omfatte flere enn bare barn og unge, dekkes heller ikke forslaget av kommunelovens krav om ungdomsråd i § 5-12.

Den generelle retten til medvirkning forutsetter allerede at kommunene skal bruke erfaringer fra barn og foreldre til å forbedre barneverntjenesten. Mer konkret er dette også nedfelt direkte i forskrift at kommunen skal "gjøre bruk av erfaringer fra barn og foreldre til forbedring av barneverntjenesten."⁶

Et slikt pålegg om brukerråd tilknyttet barneverntjenestene vil være krevende å gjennomføre særlig i små kommuner, med tanke på personvern hensyn, ressurser og administrativ kapasitet. Det er ikke foretatt noen utredning av konsekvensene av en slik norm. Det kommunale selvstyret tilsier også at dette bør være opp til kommunen selv å bestemme, på grunnlag av sine behov.

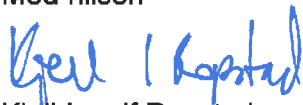
På denne bakgrunn mener jeg at det ikke vil være hensiktsmessig å sikre i forskrift eller fremme de nødvendige lovendringer til Stortinget om at alle barneverntjenester i Norge skal opprette egne kommunale brukerråd der barn er inkludert.

Forslag 3: *Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med arbeidet med ny barnevernlov, foreslå at medvirkning nevnes i alle relevante kapitler av den nye loven.*

⁶ Forskrift om internkontroll for kommunens oppgaver etter lov om barneverntjenesten § 4 e)

Regjeringen tar sikte på å legge frem ny barnevernslov for Stortinget våren 2021. Barns rett til medvirkning vil få en fremtredende plass i den nye barnevernsloven, og også bred omtale i lovproposisjonen. Høringsnotatet inneholder som foran nevnt flere forslag som styrker barnets rett til medvirkning, blant annet unntak fra foreldres innsynsrett, og rett til medvirkning i fylkesnemnda. Retten til medvirkning vil derfor gjenspeiles på ulike måter i en rekke av kapitlene i forslaget til ny barnevernslov. Et mål med den nye loven har vært en språklig og redaksjonell revisjon av hele loven, med vekt på klart språk. Hensikten er å få en enklere og mer tilgjengelig lov. En ny barnevernslov skal på denne måten bli et bedre faglig verktøy for barnevernet. Departementet har hatt et tett og godt samarbeid med Språkrådet i utarbeidelse av lovutkastet. Det er også gitt mange innspill av lovteknisk karakter i høringen av lovforslaget, som det søkes å ta hensyn til. Departementet mener hensynet til brukervennlighet og klarhet må veies opp mot nytten av gjentakelser i loven. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med et samlet lovforslag.

Med hilsen

Kjell Ingolf Ropstad

